

اجلاس «اینوگیت» در کیف

برنامه اینوگیت^۱ در نوامبر سال ۱۹۹۵ توسط کشورهای مشترک‌المنافع و کمیسیون اروپا مورد توافق قرار گرفت و اجرای طرحهای آن از ابتدای سال ۹۶ آغاز شد. اهداف اصلی آن حمایت از تلاشهای کشورهای تازه استقلال یافته در زمینه‌های زیر عنوان شده است:

۱. مرمت، بهینه‌سازی و نوسازی سیستم‌های انتقال گاز منطقه‌ای و سیستم‌های عرضه نفت و فرآورده‌های پالایش شده؛

۲. ارزیابی انتخاب مسیرهای جایگزینی برای حمل نفت و گاز از حوزه خزر و آسیای مرکزی به اروپا و بازارهای جهانی؛

۳. انتقال دانش فنی و هماهنگی این کشورها به منظور رسیدن به استانداردهای بین‌المللی فعالیتها.

هدف اصلی این برنامه کمک به بهره‌برداری از منابع عظیم ذخایر نفت و گاز آسیای مرکزی و حوزه خزر و تمهیدات لازم برای غلبه بر تنگناهای فنی و مالی به منظور دسترسی به بازارهای اروپا و محلی می‌باشد. در چارچوب این برنامه تاکنون بیش از ۵۰ میلیون اکیو برای جذب سرمایه‌گذاری به کشورهای عضو طرح اختصاص داده شده است. براساس اظهارات مقامات کمیسیون اروپا طرحهای اینوگیت امکان جذب یک میلیارد دلار سرمایه‌گذاری را در منطقه فراهم خواهد آورد. در چارچوب طرح اینوگیت روند امضای یک موافقتنامه فراگیر^۲ در نشست بروکسل در فوریه سال ۹۹ مورد بحث و گفتگو قرار گرفت. در این نشست که با حضور کشورهای مشترک‌المنافع (بجز روسیه) و رومانی برگزار گردید، چگونگی اجرای طرحهای سرمایه‌گذاری مقدماتی برای تسهیل عبور نفت و گاز از مرز این کشورها مورد بحث و گفتگو قرار گرفت. این موافقتنامه قوانین الزام‌آور حقوقی حاکم بر همکاری‌های کشورهای مذکور در زمینه فعالیت‌های بین‌المللی حمل‌ونقل انرژی را تبیین نموده است. بنابراین کشورهای امضاکننده طرح به پیروی از مقررات در زمینه عبور خط لوله نفت و گاز از قلمرو خود و همکاری با سایر اعضا ملزم خواهند شد.

1. Interstate Oil & Gas Transport to Europe, INOGATE

2. Umbrella Agreement

اهم تعهدات اعضا عبارت‌اند از:

الف) برقراری ضمانت‌های امنیتی و اقدامات مشترک در چارچوب یک کمیته اضطراری به منظور حفاظت از امکانات سیستم حمل‌ونقل در مواجهه با حوادث طبیعی، زمین‌لرزه، آلودگی ناشی از رادیواکتیو و مواد شیمیایی، آشوب‌های داخلی، اقدامات تروریستی و خرابکاری؛

ب) هماهنگی اجرایی، مدیریتی و حقوقی میان کشورهای شرکت‌کننده در اجرای طرح اینوگیت؛

ج) بهره‌گیری از صنایع نفت و گاز با مشخصات فنی و ضوابط شناخته شده بین‌المللی؛

د) رعایت تمهیدات زیست‌محیطی موافقت‌نامه «ریو» در سال ۹۲ و «کیوتو» در سال ۹۸. در پایان اجلاس کیف در کاخ «اکراین» قرارداد همه‌جانبه ایجاد سیستم بین‌دولتی انتقال نفت و گاز از آسیای مرکزی و قفقاز به اروپا به امضای ۱۳ کشور عضو رسید. هدف اصلی اجلاس کیف تنها امضای طرح‌های از قبل پیش‌بینی شده در اجلاس بروکسل بود و هیچ پیشنهاد جدیدی مطرح نگردید.

طبق برنامه اینوگیت، در نقشه مسیره‌های احتمالی خطوط لوله نفت و گاز برای اولین بار چند مسیر عبور این خطوط از ارمنستان درج شده است. طی اجلاس کیف نخست‌وزیر آذربایجان سعی می‌کرد تا این برنامه اقتصادی را سیاسی جلوه دهد و در مورد مسأله آوارگان، مسایل بین‌قومی و غیره سخن گفته که با واکنش منفی هیأت‌های شرکت‌کننده روبه‌رو شده است. در حالی که نخست‌وزیر ارمنستان در نطق خود به مسایل سیاسی مطرح شده از سوی آذربایجان واکنش نشان نداده است.

به‌رغم اینکه نخست‌وزیر روسیه نیز برای شرکت در اجلاس کیف دعوت شده بود اما تنها سفیر این کشور در نشست حضور یافت. این کشور در اجلاس مقدماتی بروکسل نیز شرکت نداشت. مسکو در مورد طرح اینوگیت ملاحظات خود را دارد چراکه به نقش محوری و سنتی این کشور در انتقال نفت و گاز آسیای مرکزی و قفقاز آسیب‌های جدی وارد می‌سازد.

بنابه اظهار کاردار موقت سفارت اوکراین در ارمنستان در اجلاس کیف به‌غیراز

کشورهای امضاکننده موافقتنامه فراگیر کشورهای بلغارستان و فنلاند (به‌عنوان رئیس دوره‌ای اتحادیه اروپایی) نیز شرکت داشتند. همچنین رؤسای بانک جهانی، بانک بازسازی و توسعه اروپا و اندنبروک رئیس کمیسیون اروپایی در اجلاس مذکور حضور داشتند. علاوه بر آن کشورهای زیادی نیز به‌عنوان میهمان در اجلاس کیف شرکت کرده بودند.

اتحادیه اروپایی سعی دارد با اجرای طرح اینوگیت و تراسکا (کریدور حمل‌ونقل اروپا، قفقاز و آسیای مرکزی) غیراز تأمین نیاز خود به انرژی و دسترسی به بازار قفقاز و آسیای مرکزی، یک نوع همگرایی بین کشورهای منطقه ایجاد کند. وجود نفت و گاز در قفقاز و آسیای مرکزی رقابت کشورهای ترانزیتی را برای ایفای نقش در انتقال منابع سوختی برانگیخته است. در این میان می‌توان به چهار مسیر عمده انتقال نفت و گاز به اروپا اشاره کرد:

۱. خط باکو - جیهان که از حمایت آمریکا و ترکیه برخوردار است؛

۲. مسیر اوکراین - لهستان این خط ۶۵۰ کیلومتر طول دارد و از آنجا که اوکراین در زمان اتحاد شوروی مسیر اصلی انتقال نفت و گاز بوده است امکانات و زیرساختهای لازم برای انتقال انرژی در این کشور وجود دارد. اقداماتی نیز برای احداث خط لوله در لهستان صورت گرفته است؛

۳. مسیر رومانی؛

۴. مسیر بلغارستان، این مسیر در حال حاضر به علت بحران در بالکان و احتمال بروز بحرانهای دیگر از مزیت کمتری برخوردار است.

هدف اصلی تراسکا و اینوگیت نیز گشایش و تسهیل استفاده از مسیرهای جدید و تکمیل مسیرهای موجود میان آسیای مرکزی و اروپا است. استراتژی اروپا در این دو طرح تأکید بر دریای سیاه به‌عنوان حلقه ارتباطی حیاتی برای اتصال به قفقاز و آسیای مرکزی می‌باشد. بنابراین خط باکو - جیهان در تضاد با این استراتژی قرار می‌گیرد زیرا جیهان در دریای مدیترانه واقع است.

جواد حیدری